

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Георги Шинков Забунов;
УНСС – СОФИЯ, БИЗНЕС ФАКУЛТЕТ, КАТЕДРА „НЕДВИЖИМА
СОБСТВЕНОСТ“;

*Научна специалност Икономика и управление (мениджмънт и
маркетинг на недвижими имоти)*

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен
„доктор на науките“ в професионално направление 3.8.
Икономика, по научна специалност „Икономика и управление
(интелектуална собственост по отрасли)“ в УНСС.

Автор на дисертационния труд: проф. д-р Мария Ананиева Маркова
УНСС - София

Тема на дисертационния труд: ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА
ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ – ПОДХОД,
ХАРАКТЕРИСТИКИ И УПРАВЛЕНСКИ МОДЕЛИ

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 509/ 26.02.2024 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантката е представила за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ на Бизнес факултета на УНСС съгласно чл.39 от ППЗРАСРБ. Разкриването на процедурата по защита на дисертационния труд е извършено на основание: Решение на разширено заседание на Катедрения съвет на катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“, на основание Заповед 09/ 09.01.24 г. на Зам.-ректора по НИД на УНСС.

Целият творчески път на проф. Маркова е тясно свързан с използването на интелектуалната собственост в дейността на бизнес организациите. Началото е поставено още със специализацията в рамките

на магистърската ѝ специалност. Тя завършва “Икономика и управление на промишлеността” и специализира “Маркетинг и пазарна политика на фирмата”. В този контекст използването на интелектуалната собственост е важен компонент на маркетинговата политика. На следващата стъпка, при защитата на докторската дисертация, проблемите на интелектуалната собственост са вече в центъра на изследванията ѝ. През 1998 г. Мария Маркова успешно защитава дисертация на тема “Дизайнът като интелектуална собственост и като фирмена стратегия” (научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство)“. От този момент нататък тя няма да промени посоката на изследователските си интереси. Умението ѝ да прилага интердисциплинарен подход към проблематиката намира израз в успешното завършване на магистратура по право през 2008 г. Дисертантката има множество специализации и обмяна на опит в Патентното ведомство на Република България, Националния център по индустриален дизайн, Световната организация за интелектуална собственост, Академия на Световна организация за интелектуална собственост, EIPITN – Европейска преподавателска мрежа за интелектуална собственост (European intellectual property teaching network), Европейската патентна академия и мн. др.

Проф. Маркова успешно ръководи и участва в множество университетски, национални и международни проекти по проблемите на интелектуалната собственост. По темата има издадени десет монографични труда, над 80 научни доклада и над 60 статии в страната и чужбина.

Наред с всичко това гради успешна научна и преподавателска кариера, като израства от асистент до професор и води лекции и упражнения по проблемите на интелектуалната собственост в Университета за национално и световно стопанство. До 2023 г. е Председател на Комисията по интелектуална собственост на УНСС.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е в обем от 294 стр. основен текст и десет страници приложения. Структурата му е класическа - увод, три глави, заключение, библиография и посочените приложения. Този изчистен традиционен подход позволява на авторката да представи разбираемо сложен и многостранен икономически проблем.

Простата констатация, че изследваната тема е актуална, не е достатъчна да предаде важността на разглежданата проблематика за съвременното икономическо мислене. Системата за защита на

интелектуалната собственост възниква и се развива в контекста на иновациите. Именно иновациите са градивният материал за развитието на коя да е икономическа система. Това се приема като основен постулат както в широко възприетите и утвърдила се икономически теории, така и за отклоненията от т.нар. мейнстрийм. В този смисъл, дисертационният труд разглежда ключов за съвременния дигитализиран и високо технологичен свят проблем. Неговото изясняване изисква специфичен и творчески разработен изследователски план. Трябва да се отбележи, че авторската се е справила успешно с това предизвикателство.

На първо място, методологическите изисквания при определянето на обекта, предмета, целта и задачите на труда са спазени прецизно. Като обект на изследването е посочена е сложна съвкупност от взаимно вплетени компоненти, а именно, интелектуалната собственост като система от обекти и отношения. Тази система е твърде сложна за пряко изучаване, поради което се налага по метода на научната абстракция изследователят да се отвлече, т.е. да се абстрахира от част от компонентите. В конкретния случай при определянето на предмета на изследване авторката се абстрахира както от някои от компонентите на сложната система, така и от нейната структура. В съответствие с общата теория на системите структурата отразява взаимодействието на компонентите и определя новите системни свойства. Предметът на изследване е формулиран като обектите на интелектуална собственост в качеството им на резултат на бизнеса и ресурс за конкурентоспособност. В този контекст изследователското поле е достатъчно тясно, за да се постигне амбициозната цел на труда.

На второ място, авторката успешно е подбрала общия изследователски инструментариум. В случая става дума не за конкретните изследователски инструменти, а за цялостния подход, в чиито рамки те се използват. При формулирането на изследователската цел интелектуалната собственост се разглежда като комплексен правен и икономически феномен. Това дава възможност за плодотворно прилагане на интердисциплинарен изследователски подход. Самата вътрешна логика на взаимодействие между икономическите и правните механизми е предпоставка за успешно интердисциплинарно изследване. Следвайки интересите на изграждащите ги индивиди и организации, стопанските системи се разрастват и завладяват нови икономически пространства. Но този процес спира, ако се нарушат интересите и правата на някои от членовете на обществото. В тези случаи се налага правно урегулиране на икономическите процеси. Така икономическата заинтересованост действа като обществен двигател, а правната система – като регулатор.

Обединяването на икономически и правни изследователски инструменти задава перспективна схема за интердисциплинарно изследване на проблематиката.

На трето място, дисертационният труд се основава на много удачна форма на представяне на изследователските търсения и постигнатите резултати. Авторката творчески е съчетала подхода на стратегическо планиране с логиката на научното изследване. Така всички изследователски инструменти намират естественото си място в рамките на използваната интердисциплинарна схема. На високо равнище на абстракция се използват методи като проверка на хипотези, сравнителен анализ, исторически метод, индукция и дедукция, сценарийно планиране, единство на анализ и синтез. При по-висока степен на конкретика, съответно, се прилагат методи като „разходи-ползи“, жизнен цикъл на продукт, жизнен цикъл на технология, анализ на казуси, анализ на икономическата ефективност и обуславящите я фактори и др. Особено внимание заслужава оригиналният авторски подход на анализ на конкурентоспособността на фирмата с фокус върху правата на интелектуална собственост.

Крайният резултат е добре осмислен изследователски план, при който стратегическите и нужното равнище на теоретична абстракция са балансирани за постигане на изследователските тези.

Като цяло, изследването е уникално. То няма аналог в нашата литература. В световен план в тази насока се правят много изследвания, но никое не отразява проявленията на всеобщите закономерности в конкретните български условия. В този аспект резултатите представляват интерес и за световната научна общност, което се потвърждава по-нататък от интереса към публикациите на авторката по темата. Прави впечатление нейното задълбочено познаване на изследваната проблематика.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Умелото прилагане на добрия изследователски план неминуемо води до постигане на качествени научни и научно-приложни резултати, които могат да се обобщят по следния начин:

Като изходен пункт и основа за следващи резултати в първа глава е представен авторски прочит на съдържанието на научноизследователския процес. От тук са изведени особеностите на научноизследователския продукт (НИП) и направленията на неговата закрила – като художествена собственост (авторско право) и като индустриална собственост. Направен е и авторски преглед на възможностите за закрила на НИП чрез инструментите на юридическия монопол в тези две направления.

Разработен е подход за оценка на икономическите изгоди за бизнеса от притежаваната интелектуална собственост. Този подход се основава на методите „разходи – ползи“, „комплексна полезност“ и „жизнен цикъл на продукта/ технологията“. С оглед постигането на по-нататъшните изследователски цели, е разработена специфична класификация (с цел диференциация) на обектите на интелектуална собственост в две големи групи. Тези групи са: обекти на интелектуална собственост, резултат на творческа дейност и елемент на иновационната система; обекти на интелектуалната собственост, идентифициращи бизнеса като субект и резултат. По своята същност това са иновации и бизнес идентификатори (търговски марки, лога, географски означения и др.)

Резултатите във втора глава са обединени около идеята за мястото на интелектуалната собственост в националната икономика. Изследвани са съвременни технологични тенденции, дигиталната икономика, нови индустриални отрасли и др. Авторският фокус е върху икономическия смисъл на закрилата на иновациите чрез обекти на интелектуалната собственост. Обоснована е авторска теза за функционална зависимост „интелектуална собственост – конкурентоспособност“. В резултат на авторско проучване са формулирани изводи за създаването на иновационни решения в системата на висшите училища и БАН. На основата на публични доклади на световни организации и представени авторски изследвания са формулирани основните положения на стратегията на национално равнище в областта на „научни изследвания – интелектуална собственост – иновации“.

В трета глава резултатите са насочени към мястото на интелектуалната собственост във фирмата. Представена е авторска методика за оценка на конкурентоспособността на фирмата на основата на количествено измерими и количествено неизмерими показатели. Формулиран е авторски модел за управление на фирмената интелектуална собственост. Представена е стратегия за интелектуална собственост в иновационни и традиционни индустрии. Обосновани са компонентите на фирмената стратегия за интелектуална собственост – субстратегия за иновации, субстратегия за бизнес идентификатори и субстратегия за другите обекти на интелектуална собственост. Отделено е специално внимание на интегрираната програма за реализация на стратегията. На основата на всички тези междинни резултати е представен авторски модел за управление на конкурентоспособността на фирмата с фокус върху правата на интелектуална собственост.

С обобщаването на всички посочени резултати на изследването в заключението на дисертационния труд изследователският план е успешно изпълнен и целта му е постигната.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Някои от постигнатите научни и научно-приложни резултати имат приносен характер. Дисертантката посочва следните приноси:

I. Научни

1. Доказателство на връзката „научни изследвания – интелектуална собственост – бизнес“.

2. Идентифициране на интелектуалната собственост като източник на актуални и доказани научноизследователски резултати.

3. Създадени са авторски класификации.

4. Разработен е инструментариум за оценка на икономическата значимост на интелектуалната собственост.

5. Доказана е факторната обусловеност на конкурентоспособността на национално и фирмено равнище на основата на иновационна стратегия и стратегия за интелектуална собственост.

II. Научно-приложни

1. Обосноваване на необходимостта от проучвания за интелектуална собственост с цел разработване на стратегии за научни изследвания и иновации на национално и фирмено равнище.

2. Обосноваване на водещата ролята на национална стратегия за интелектуална собственост по отношение на стратегии за научни изследвания, базирана на знанието икономика и национална конкурентоспособност.

3. Обосноваване на отношенията на координация и субординация на фирмената стратегия за интелектуална собственост спрямо стратегиите за бизнес развитие и иновации.

4. Обосноваване на дългосрочния стратегически управленски процес за разработване на всички тези стратегии.

5. Разработване на модели за управление на интелектуалната собственост на фирмата и на конкурентоспособността на национално и фирмено равнище.

Приемам посочените от авторката приноси. Считаю, че съществуват и други. Личното ми мнение е, че обединяването на правни и икономически подходи за интердисциплинарни изследвания в сферата на бизнеса също е принос с научно-приложен характер. Както беше аргументирано по-горе, явленията в тази област имат икономически и правен характер поради логиката на своето възникване и развитие.

Следователно, съвместното използване на правни и икономически подходи при изследвания с бизнес насоченост е добра предпоставка за обосноваване на полезни резултати.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантката е представила общо 16 публикации по темата на дисертационния труд – статии в научни списания и доклади от научни конференции. Няма да навлизам в детайли, тъй като съдържанието на публикациите недвусмислено следва проблематиката на дисертационния труд. Не мога да не отбележа, че както научните списания, така и научните форуми са тясно специализирани в изследваната област. Следователно, всички публикации са достигнали до своята целева аудитория. Четири от публикациите са в международни реферирани бази данни. Вече са налице и над 18 цитирания на публикациите, от които четири цитата в международни реферирани бази данни. Това е ярко доказателство за положителния отзвук от страна на специалистите в изследваната област.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява коректно и добросъвестно съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Вечният човешки стремеж към съвършенство предполага критичен поглед дори към най-успешните изследвания. В случая ще отправя бележки с характер на препоръки. Причината е, че установените от мен несъответствия, които биха могли да се разглеждат като несъвършенства, не променят общото положително възприятие за постигнатите резултати.

Най-съществената бележка е прекалено концептуална и авторката е аргументирала позицията, която е избрала. Става дума за прилагането на системния подход в изследването. Поради възприетите ограничения, в труда са разглеждани само някои от обектите на интелектуална собственост (част от възприетия за изследване предмет), но не и отношенията по създаване и икономическа реализация на тези обекти (част от обекта на изследване). Ако това ограничение липсваше, трудът би загубил своя център. В този контекст аз отправям следната препоръка към дисертантката. На основата на вече постигнатите резултати, тя вече може да изследва даден клас обекти на интелектуална собственост заедно с отношенията по създаването и икономическата им реализация. Така ще могат да се използват всички възможности на системния подход.

Съответно, изследователят ще има възможност да представи ключовата за всяка система характеристика, а именно, нейната целева функция. От там нататък ще стане възможно идентифицирането на заинтересованите субекти и прилагането на подходяща икономическа (или друга) теория.

Още веднъж подчертавам, че направената от мен бележка няма характер на критика, а на препоръка за бъдещи изследвания.

8. Заключение

Моето дълбоко вътрешно убеждение е, че проф. д-р Мария Ананиева Маркова е доказала своя висок професионализъм в осъществяването на изследователската си работа и е постигнала резултати, категорично представляващи научни постижения. Дисертационният труд представя теоретични обобщения и практически решения на съществени научни и научно-приложни проблеми. Постигнатите резултати отговарят на съвременните постижения и представляват ценен и оригинален принос в науката. Представеният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане.

Отчитайки постигнатите научни резултати и съответствието на кандидатката с минималните национални изисквания за придобиване на научна степен „доктор на науките”, давам категоричната си положителна оценка. Препоръчвам на уважаемото Научно жури да присъди научната степен „доктор на науките“ на проф. д-р Мария Ананиева Маркова в професионално направление 3.8. Икономика, по научна специалност „Икономика и управление (интелектуална собственост по отрасли)“ в УНСС.

08.04.24 г. / София

Подпис: .....

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

R E V I E W

By: Prof. Dr. Georgi Shinkov Zabunov; *UNWE – SOFIA, BUSINESS FACULTY, DEPARTMENT OF REAL STATE PROPERTY*
Scientific specialty “Economics and management (management and marketing of real estate)”

Regarding: Dissertation for the awarding of the scientific degree **“Doctor of Science”** in professional field 3.8. Economics, scientific specialty “Economics and management (intellectual property by industry)” at UNWE.

Dissertation author: Prof. Dr. Maria Ananieva Markova, *UNWE - Sofia*
Dissertation topic: ECONOMIC DIMENSIONS OF INTELLECTUAL PROPERTY: AN APPROACH, CHARACTERISTICS AND MANAGEMENT MODELS

Reason for presenting the review: participation in the scientific jury for the defence of the dissertation in accordance with Order № 509/ 26.02.2024 of the Rector of UNWE.

1. Information about the dissertation student

The dissertation student presented her dissertation for discussion in the Department of Intellectual Property and Technological Transfer of the Business Faculty at UNWE in accordance with art. 39 of the Regulations for the Implementation of the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (RIADASRB). The start of the procedure related to the defence of the dissertation was based on the decision of a meeting of the departmental council of the Department of Intellectual Property and Technological Transfer and was based on Order 09/ 09.01.2024 of the Vice-Rector for Research of UNWE.

Prof. Markova’s entire research and creative path are closely connected with the use of intellectual property in business organisation activity. The beginning was marked by Prof. Markova’s choice of specialisation while she

was doing her master's degree. She has a master's degree in the Economics and Management of Industry with a specialisation in Company Marketing and Market Policy. Within this context, the use of intellectual property is a key component of marketing policy. During the preparation of her doctoral thesis, the dissertation student's research was already focused on the issues related to intellectual property. In 1998, Maria Markova successfully defended her doctoral thesis entitled "Design as intellectual property and as a company strategy" (scientific specialty "Organisation and management outside the sphere of material production"). From then onward, she has not changed the direction of her research interests. Her skill for implementing an interdisciplinary approach to the subject matter was manifested in the successful completion of a master's degree in law in 2008. The dissertation student has done a number of specialisation courses and has participated in a number of experience exchanges in the Patent Office of the Republic of Bulgaria, National Centre for Industrial Design, World Intellectual Property Organisation, World Intellectual Property Academy, EIPTN (European intellectual property teaching network), European Patent Academy, etc.

Prof. Markova has successfully led and participated in a number of university, national and international projects on intellectual property. She has published ten monographs, over 80 conference papers and over 60 articles on the subject in the country and abroad.

Along with all this, the dissertation student has built a successful scientific and teaching career, growing from an assistant professor to a professor, as well as giving lectures and seminars on intellectual property issues at the University of National and World Economy. Until 2023, she chaired the Committee on Intellectual Property at UNWE.

2. General characteristics of the presented dissertation

The dissertation presented by the dissertation student contains a main body of 294 pages and ten pages of appendices. Its structure is classic: an introduction, three chapters, a conclusion, bibliography and the specified appendices. This simple traditional approach allows the author to present a complex and multifaceted economic problem in an understandable way.

For modern economic thinking, the simple conclusion that the researched issue is topical is not enough to convey the importance of the examined issue for modern economic thinking. The system for intellectual property protection emerged and develops in the context of innovations. It is innovation that is the building material of any economic system. This is accepted as a basic postulate both in widely accepted and well-established economic theories, as well as for deviations from the so-called mainstream. In this sense, the dissertation deals

with a problem that is considered of key importance in the modern digitalised and highly technological world. The clarification of this problem requires a specific and creatively developed research plan. It is noteworthy that the author has tackled this challenge successfully.

First of all, the methodological requirements for the determination of the research object, subject, objective and tasks were observed precisely. The object of research is a complex aggregate of mutually interweaving components, namely intellectual property as a system of objects and relationships. This system is too complex for direct study, which requires that a researcher is carried away based on the method of scientific abstraction, i.e. abstracts from some of the components. In this particular case, when determining the research subject, the author abstracted both from some of the components of the complex system and from its structure. In accordance with the general systems theory, the structure reflects the interaction of the components and defines the new system properties. The subject of research is formulated with the objects of intellectual property considered as both a business result and a resource for competitiveness. In this context, the research field is narrow enough to achieve the ambitious objective of the dissertation.

Second, the author has successfully selected the general research toolkit. In this particular case, it is not about the specific research tools, but about the overall approach in which they are used. In formulating the research objective, intellectual property was seen as a complex legal and economic phenomenon. This allows the fruitful implementation of an interdisciplinary research approach. The internal logic of the interaction between economic and legal mechanisms is itself a prerequisite for a successful interdisciplinary study. Following the interests of the individuals and organisations that build them, economic systems expand and conquer new economic spaces. But this process stops if the interests and rights of some members of society are violated. In these cases, legal regulation of economic processes is required. Thus, economic interest acts as a social engine, and the legal system is a regulator. Combining economic and legal research tools sets a perspective scheme for interdisciplinary research on the issue.

Third, the dissertation is based on a very appropriate form of presentation of the research findings and the obtained results. The author has creatively combined the approach of strategic planning with the logic of scientific research. Thus, all research tools find their natural place within the interdisciplinary framework used. Methods such as hypothesis testing, comparative analysis, historical method, induction and deduction, scenario planning, unity of analysis and synthesis are used at a high level of abstraction. Respectively, at a higher level of specificity, methods such as costs-benefits

analysis, product life cycle, technology life cycle, case study, analysis of economic efficiency and its determining factors, etc. are applied. The originality of the author's approach for analysis of company competitiveness with a focus on intellectual property rights is noteworthy in particular.

The end result is a well-considered research plan in which the strategic and necessary levels of theoretical abstraction are balanced to achieve the research theses.

In general, the study is unique and with no analogue in Bulgarian literature. Globally, a lot of studies have been conducted, but none of them reflects the manifestations of general regularities in the specific Bulgarian context. In this aspect, the results are of interest to the international scientific community as well, which is further confirmed by the interest in the author's publications on the issue. Her in-depth knowledge of the researched subject matter is impressive.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

The skillful implementation of a good research plan inevitably leads to the achievement of qualitative scientific and scientific-applied results that can be summarised as follows:

As a starting point and basis for further results, the first chapter presents an author's interpretation of the content of the scientific research process. Here are the features of the research product (RP) and the directions for its protection as artistic property (copyright) and as industrial property. The author reviewed the possibilities for RP protection by using the instruments for legal monopoly in these two directions.

An approach has been developed for the assessment of the economic benefits from the intellectual property owned for the business. This approach is based on the methods of costs-benefits analysis, complex utility and product/technology life cycle. In order to achieve the further research objectives, a specific classification (for the purpose of differentiation) of intellectual property objects into two large groups has been developed. These groups are: objects of intellectual property, the result of creative activity and an element of the innovation system; objects of intellectual property identifying the business as subject and result. creative activity and an element of the innovation system; objects of intellectual property identifying the business as subject and result. In essence, these are innovations and business identifiers (trademarks, logos, geographical indications, etc.).

In the second chapter, the results are united around the idea of the place of intellectual property in the national economy. Contemporary technological trends, digital economy, new industrial sectors, etc. are explored. The author focuses on

the economic sense of innovation protection through objects of intellectual property. Substantiation is provided of the author's thesis for a functional dependence intellectual property – competitiveness. As a result of the author's research, conclusions are formulated about the innovative solutions produced in the system of higher education institutions and the Bulgarian Academy of Sciences (BAS). The main points of a strategy in the scientific research - intellectual property – innovation field at a national level have been formulated on the basis of public reports of world organisations and presented author's research.

The results in chapter three are focused on the place of intellectual property in the company. An author's methodology for assessment of company competitiveness based on quantifiable and non-quantifiable indicators is presented. An author's model for management of the company intellectual property has been formulated. A strategy for intellectual property in innovative and traditional industries is presented. The components of a company strategy for intellectual property are substantiated – a substrategy for innovation, a substrategy for business identifiers and a substrategy for other objects of intellectual property. Special attention is paid to the integrated programme for the implementation of the strategy. Based on all these intermediate results, an author's model for management of company competitiveness with a focus on intellectual property rights is presented.

By summarising all enumerated results of the research in the conclusion of the dissertation, the research plan has been successfully implemented and its goal has been achieved.

4. Evaluation of the scientific and scientific-applied contributions

Some of the achieved scientific and scientific-applied results contribute to scientific advance. The dissertation student enumerated the following contributions:

I. Scientific

1. Evidence of the relationship scientific research – intellectual property – business.

2. Identification of intellectual property as a source of topical and proven research results.

3. Development of author's classifications.

4. Development of a toolkit for the assessment of the economic significance of intellectual property.

5. The factor conditioning of competitiveness at national and company level based on an innovation strategy and an intellectual property strategy has been proven.

II. Scientific-applied

1. Substantiation of the need to study intellectual property in order to develop strategies for scientific research and innovation at a national and company level.

2. Substantiation of the key role of a national strategy for intellectual property with regard to research strategies, knowledge-based economy and national competitiveness.

3. Justification of the relations of coordination and subordination of the company strategy for intellectual property with regard to the strategies for business development and innovation.

4. Presenting rationale for the long-term strategic management process for the development of all these strategies.

5. Development of models of management of company intellectual property and of competitiveness at a national and company level.

I accept the contributions indicated by the author. I believe there are others as well. My personal opinion is that combining legal and economic approaches for interdisciplinary research in the field of business is also a contribution of a scientific-applied nature. As argued above, the phenomena in this area have an economic and legal character due to the logic of their origin and development. Therefore, the joint use of legal and economic approaches in business-oriented research is a good prerequisite for the substantiation of useful results.

5. Evaluation of the dissertation publications

The dissertation student presented 16 publications on the topic of the dissertation: articles in scientific journals and conference papers. I will not go into details as the content of the publications unequivocally follows the issues of the dissertation. I must note that both scientific journals and scientific forums are closely specialised in the researched area. Therefore, all publications have reached their target audience. Four of the publications are in international refereed databases. The publications have already been cited over 18 times, of which four were made in international refereed databases. This is convincing proof of the positive response from the experts in the given area of research.

6. Evaluation of the abstract of the dissertation

The abstract reflects correctly and in good faith the content of the dissertation.

7. Critical remarks, recommendations and questions

The eternal human pursuit of perfection involves a critical approach even to the most successful studies. In this case, I would like to make recommendations. This is due to the fact that the inconsistencies I found could be considered imperfections. They do not change the overall positive impression of the obtained results.

The most serious remark is too conceptual and the author has substantiated the position she has chosen. It is about the application of the systemic approach in the study. Due to the adopted limitations, only some of the objects of intellectual property (part of the subject adopted for research) are considered in the paper, but not the relations of the creation and economic realization of these objects (part of the object of research). If this limitation were absent, the study would lose its centre. In this context, I make the following recommendation to the doctoral student. Based on the results obtained already, she can now study a given class of intellectual property objects together with the relations of their creation and economic realization. In this way, it will be possible to use all the possibilities of the systemic approach. Respectively, the researcher will be able to present the key characteristic of each system, namely, its goal function. From there, it will be possible to identify the stakeholders and apply the appropriate economic (or other) theory.

I would once again like to note that my remark is not a criticism, but is rather a recommendation for future research.

8. Conclusion

My firm belief is that Prof. Dr. Maria Ananieva Markova has proven her high professionalism in carrying out her research work and has achieved results that clearly represent scientific achievements. The dissertation presents theoretical conclusions and practical solutions to essential scientific and scientific-applied problems. The obtained results correspond to modern achievements and represent a valuable and original contribution to science. The presented dissertation meets the requirements of the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and of the Regulations for its implementation.

Taking into account the scientific results achieved and the candidate's compliance with the national minimum requirements for obtaining the scientific degree "Doctor of Science", I give my categorically positive assessment. I recommend to the respected Scientific Jury to award the scientific degree "Doctor

of Science" to Prof. Dr. Maria Ananieva Markova in professional field 3.8. Economics, scientific specialty "Economics and management (intellectual property by industry)" at UNWE.

08.04.2024
Sofia

Signature: .....